

EL PERQUÈ DE UNA DÈRIA.

Pot ser que algun resignat lector es preguntí: ... i a aquest, quina mosca li ha picat?... per què li ha entrat aquesta obsessió, aquest desfici pels discs de 78 rxm?... que si en faig un gra massa... que si sols miro enrere... que si patatim... que si patatam. De ben segur que ni haurà per tots els gustos, faltaria més!

Evidentment que no és de domini públic la dificultat que comporta la restauració de música enregistrada en discs de 78 rxm, que és complicada i complexa, amb escassa informació escrita i, per complicar més la feina, aquesta informació és plena de contradiccions. Que cal tocar moltes tecles per poder establir alguna base mínimament fiable i no perdre de vista que el valor de la perfecció, temps i moltes coses més eren completament diferents 100 anys enrere. I per acabar-ho d'adobar, si tot aquesta tasca no es documenta, de poc servirà de cara al futur.

Per si les dificultats fossin poques, tampoc hi ha uniformitat de criteri entre els restauradors. Uns opten per perfeccionar la música d'aquell moment emprant la tecnologia actual: correcció de la velocitat, el to musical i l'eliminació de tots els sorolls. Altres optem per ser més respectuosos i fidels des dels títols fins a la velocitat original, el to... procurant que la música soni tal com l'escoltaven els nostres avantpassats. El nostre lema és: restaurar sí, alterar no. Crec que aquesta postura és la postura més respectuosa i adient.

Dins d'aquest maremàgnum de problemes, oi que la posició més lògica seria que, a la meua recent estrenada jubilació, qui m'obliga posar-me en aquests embolics, en aquests mulladers?" Per què complicar-se la vida,... ves-te'n amb els amics a fer el que ells fan i fora preocupacions que són quatre dies. Si m'obsessiona que es perdin bocins de la nostra història, podria perfectament tranquil·litzar la consciència fent cas a la dita: "mes és va perdre a la guerra de Cuba" i la vida continuà. Vindrà de una sardana de més o de menys? Segurament que aquests raonaments els compartirien la majoria de mortals; però jo no. Heus aquí el "quid" de la meua ceba.

Però encara posaré més carbó al foc si explico l'altra cara del problema. Fins avui i fins ara he insistit escrivint sobre els discs que s'han trobat i sobre alguns llistats aïllats de gravacions editats per les discogràfiques i/o distribuïdores comercials del moment. Però per comprendre una mica l'abast i la magnitud del problema es obligat parlar del "**Decreto de 13 de octubre de 1.938**". Vist a distància sembla, com a mínim xocant que, en plena guerra civil, es preocupessin de temes com el tractat en aquest decret que en el seu article primer diu:

"Se establece per primera vez en España la obligatoriedad, por parte del productor, de la entrega de dos ejemplares respondiendo a la tradicional obligación española de transmitir a las generaciones futuras la imagen íntegra de la vida contemporánea, conservar la producción literaria en lengua española"

Ep!...l'esperit d'aquest decret sembla que va pel mateix camí. Es reconfortant comprovar que el Govern de la República ja patia aquesta dèria fet que em reconforta i demostra que no sóc un maniàtic si no que hi ha una base real: "la obligatoriedad de transmitir a les generaciones futuras.... de conservar..."

En definitiva es crea les bases del "**Dipòsit Legal**" especialment d'obres escrites; però fent referència també de reüll als temes musicals, fonogràfiques, audiovisuals.

Serà l'ordre de **1 de desembre de 1.942** la que definirà la Propietat Intel·lectual dels discs establint l'obligatorietat de dipositar una copia a la Biblioteca Nacional i explicant, amb pels i senyals, tota la documentació obligatòria que acompanya als enregistraments. Si això s'ha complert, els discs dipositats han d'estar perfectament datats en tots els sentits, fet que encara no he tingut ocasió de comprovar-ho.

També estableix que "La Biblioteca Nacional obrirà un libro especial de depósito de discos fonográficos...."

Doncs be, cal pensar que des dels seus orígens, l'any 1.900, fins a pràcticament 1.943 no hi ha cap llistat oficial dels enregistraments fets a Espanya; però a partir de 1.943 tot queda perfectament registrat i guardat. Ja l'any 1.927 hi ha la constància d'algunes gravacions aïllades fruit de donacions o adquisicions d'entitats oficials. Tot plegat representa un raquític percentatge de la producció total que fou força i força important durant aquest període, especialment des de 1.916 fins a la República. Es varen enregistrar moltes i moltes gravacions de folklore català.

Sort tenim que ha quedat algun que altre catàleg comercial de les discogràfiques del moment que representa una mena de llista oficiosa de produccions musicals. Aquests catàlegs la majoria s'han perdut i la resta uns quants es poden consultar en alguna fonoteca i d'altres, qui-sap-los, són en mans de col·leccionistes particulars. Aquí entenc que els organismes oficials competents haurien de fer mans i mànigues per adquirir el major nombre possible de catàlegs i posa'ls a disposició dels estudiosos. En aquest sentit, la Fonoteca de Catalunya ha captat el problema i fa considerables esforços en aquesta direcció.

Els que investiguem en aquesta especialitat hem de cercar ni més ni menys que la producció musical de 43 anys. que compren fases tan importants com: Els primers enregistraments, la millora progressiva dels intèrprets, dels sistemes de gravació, els problemes del desenvolupament de les discogràfiques (la primera guerra mundial, la crisi dels anys 16, la implantació de la Radio, l'arribada de la gravació elèctrica, el crac borsari del 29, la preferència del poble a escoltar musica en viu etc. La història queda coixa si ens oblidem de la vida social i política diària del país. Es un entreteixit on tot influeix en tot. Avui, proposar-se seguir el fil del desenvolupament de cada casa discogràfica, és una tasca supercomplicada; però imprescindible si es pretén fer una feina ben fonamentada i com Déu mana.

Les discogràfiques s'han anat fusionant i tirant llast per la borda o papers al contenidor. D'aquesta manera tan simple ha desaparegut un percentatge important de la seva història. Sempre ho dic: es perillós erigir-se en jutge, mai se sap què pot ser important pel dia de demà.

Però els problemes no s'acaben l'any 1.943. S'han trobat un grapat d'enregistraments fets després d'aquesta data i que no figuren en la llista oficial del "Depósito Legal" de la Biblioteca Nacional de Madrid. Hom es pregunta: i ara què? Resulta que el sac no era tan ben lligat com semblava. Pot ser que les reedicions i les importacions esquivessin la normativa vigent?. Això serà impossible d'investigar amb les dades que faciliten els catàlegs. En cap d'ells hi figura el número de disc i menys el de la matriu, dades imprescindibles per sortir de dubtes.

Un nou factor, que tampoc aporta massa informació, és la poca documentació escrita que hi ha al respecte i més quan comproves que sovint és contradictòria. Moltes vegades t'envolta el dubte i penses. "i ara qui té raó ... a qui fas cas, "? Aquesta manca de seguretat invita a pensar que jo puc ser un altre en discòrdia en aquest mar de confusió. Tot indueix a creure que cada dia en sé menys i m'assalta la temptació de tirar la barretina al foc.

Realment el panorama és decebedor. Quaranta anys de informació perduda i els quinze anys restants la informació no és segura ni completa. Pot ser que a la majoria tot això no li fa ni fred ni calor. Realment cal armar-se de valor, arromangar-se les mànigues de la camisa i preguntar-se : per on començo.?

La primera pregunta clau és: **S'ha fet alguna vegada un inventari exhaustiu de les gravacions de sardanes i música tradicional catalana enregistrada en discs de 78 rmx.?**

Després de múltiples investigacions la meva resposta és que no en tinc constància, amen que caldria concretar què s'entén per "musica popular i tradicional catalana". Si algú pot demostrar el contrari, agrairia la seva col·laboració i li proposaria treballar conjunts a fi de guanyar temps i aprofundir més en els temes.

La segona pregunta seria: **val la pena fer aquest inventari?**

Home... crec que sí. Si d'altres pobles ho han fet per què nosaltres no hem de fer-ho?. Es difícil cercar una cosa si ni tan sols saps que existeix, i el problema s'agreuja quan perceps que, malauradament, interessa més la cultura popular que flaireja a perfums cars i a negoci. A partir d'aquesta premissa, el bon ciutadà pot caure al parany de cercar i dipositar el disc al contenidor més proper i adient per facilitar-ne el reciclatge. Això ha succeït alguna vegada, com també que s'han recuperat discs d'un hort on feien la "cultural" funció de canviar l'agua de una era a l'altra. Increïble; però cert. Resulta que eren discs argentins portats a Catalunya pels vaixells que comerciaven amb Amèrica Llatina on hi havia gravacions d'un gran i famós acordionista argentí, en Guido Deiro. Salvatjades com aquestes s'han donat amb massa freqüència.

La tercera pregunta seria: **és d'un pressupost inassolible?**

No, rotundament NO. Segurament que qualsevol govern, en qualsevulla frivolitat diària gasta bastants més diners. No sóc partidari de la cultura del finançament; però de la mateixa manera tampoc es pot esperar o exigir que un particular inverteixi el seu temps i en especial els seus diners en una tasca que sols té sentit si és posa a disposició del públic. Dedicar-hi el meu temps si, posar-hi els meus diners no.

La quarta i darrera pregunta seria: **Llavors per què no es fa?**

Es difícil posar-se a la pell dels polítics de torn, cada partit i cada governant tindrà el seu programa, el seu tarannà. Jo crec que la causa d'aquesta actitud tant passiva és un còctel de diferents motius on cadascun té el seu percentatge de participació: **PER DESCONEIXEMENT, PER DEIXADESA, PER MANCA DE VOLUNTAT...** Els percentatges individuals els pot posar cada lector. Més clar l'aigua. No vull creure que les raons econòmiques siguin la causa principal.

Tot aquest programa comporta temps, molt temps. No hi ha més remei que estirar les hores del dia. Però continua la meva obsessió de com curar aquesta dèria. Crec que seria bo i necessari fer-me amic d'un bon psicòleg amb l'esperança que m'arrenqui aquesta ceba del cap. M'imagino que la recepta serà: reduir la marxa, endreçar totes les dades que tinc i observar tranquil·lament per on sortirà el sol.

El proper article desvetllarà la major part de preguntes sobre els primers enregistraments. Serà força interessant i curiós. Aprofito l'ocasió per desitjar als lectors unes bones vacances que falta ens fan a tots.

Antoni Torrent Marquès
President de "Fonovilassar78"